

Interreg
Estonia-Latvia
European Regional Development Fund

EUROPEAN UNION

Nozīmīgi ūdeņu izmantošanas veidi un lietotāji un to radīto izmaksu segšana

Kristīne Pakalniete, Arta Krūmiņa

Projekta «Ūdens objekti bez robežām» seminārs
23.01.2020.

Ekonomiskā analīze

Vispārējais uzdevums

- ▶ Sniegt sociālekonomisko informāciju un novērtējumus, lai atbalstītu plānošanu un lēmumu pieņemšanu par efektīviem pasākumiem ūdeņu aizsardzībai (ūdeņu kvalitātes mērķu sasniegšanai).

Elementi

- ▶ Ūdeņu izmantošanas veidu un lietotāju sociālekonomiskā analīze
- ▶ Ūdeņu izmantošanas radīto izmaksu un to segšanas novērtējums
- ▶ Pasākumu sociālekonomiskais novērtējums

Rezultāti WBWB projekta ekonomiskās analīzes atskaitē (angļu valodā).

Ekonomiskajā analīzē aptvertā teritorija

59 pagasti un pilsētas

Iedzīvotāju skaits	50 900
Uzņēmumu skaits	4 300
Nodarbināto personu skaits	14 900

Nozīmīgi ūdeņu izmantošanas veidi un lietotāji

Lietotāji	Ūdeņu izmantošanas veidi un to radītās slodzes	«Riska» ŪO skaits
Lauksaimniecība	Izkliedētais biogēno vielu piesārņojums no lauksaimniecības zemēm	13 ŪO
	Hidro-morfoloģiskās slodzes no meliorācijas	7 ŪO
Mežsaimniecība	Izkliedētais biogēno vielu piesārņojums no kailcirtēm un meliorētām mežu teritorijām	5 ŪO
	Hidro-morfoloģiskās slodzes no meliorācijas	4 ŪO
Dažādi/nav lietotāju	Morfoloģiskā slodze no dambjiem/šķēršļiem uz upēm ar dažādiem/bez lietotājiem	3 ŪO (ar 8 nozīmīgiem šķēršļiem)
Mazās HES	Hidro-morfoloģiskās slodzes no ūdens izmantošanas enerģijas ražošanai	3 ŪO (dēļ 5 HES)
Nav lietotāju (pagātnes)	Pagātnē sedimentos uzkrājies biogēnu piesārņojums	1 ŪO (Burtnieku ezers)
Mājsaimniecības, Rūpniecība, Citi	Punktveida biogēno vielu piesārņojums no centralizēto kanalizācijas sistēmu notekūdeņu novadīšanas	1 ŪO (no Alūksnes pilsētas)
Rūpniecība	Punktveida biogēno vielu piesārņojums no individuālo kanalizācijas sistēmu notekūdeņu novadīšanas	1 ŪO (no 1 uzņēmuma)

Lietotāju sociālekonomiskais raksturojums

Ūdeņu izmantošanas un lietotāju sociālekonomiskā nozīmība.
Informācija pārējiem ekonomiskās analīzes elementiem
(izmaksu segšana, pasākumu ekonomiskā analīze).

Ūdens lietotāji	Kvantitatīvi sociālekonomiskie indikatori
Lauksaimniecība Mežsaimniecība	1. Uzņēmumu skaits 2. Nodarbināto personu skaits 3. Apgrozījums, peļņa
Dambju/šķēršļu lietotāji/īpašnieki	1. Šķēršļu skaits 2. Īpašnieku skaits (Lietotāju raksturojums)
Mazās HES	1. Mazo HES skaits 2. Ieņēmumi no enerģijas ražošanas
Mājsaimniecības	1. Iedzīvotāju skaits, kas apgādāti ar centralizētajiem ūdensapgādes pakalpojumiem 2. Iedzīvotāju rīcībā esošie ienākumi

Ūdeņu izmantošanas izmaksu segšana

«Ūdens pakalpojumi» (ŪP) un citi «nozīmīgi ūdeņu izmantošanas veidi» (NŪIV)

Ūdeņu izmantošanas veidi	Attiecināmās politikas prasības
ŪP: visi ūdeņu izmantošanas veidi, kas veic ūdens ieguvī, novadīšanu, uzkrāšanu.	Izmaksu segšanas princips – finansiālo izmaksu segšana, atbilstošs ieguldījums radīto vides kaitējuma izmaksu segšanā
NŪIV: kas nav ŪP, bet rada «nozīmīgas» slodzes.	PPP princips, atbilstošs ieguldījums radīto vides kaitējuma izmaksu segšanā

Izmaksu segšanas instrumenti un novērtējums

- ▶ **Novērtējums:** Izmaksas, politikas/cenu instrumenti to segšanai, esošais izmaksu segšanas līmenis, izmaksu segšanas sociālekonomiskās ietekmes. ŪP – finansiālo un vides izmaksu segšana; NŪIV – vides izmaksu segšana.
- ▶ **Instrumenti:** Tarifi, DRN, citi maksājumi; (papildus) pasākumu ieviešana un to izmaksu segšana.

«Ūdens pakalpojumi» (ŪP) un «nozīmīgi ūdeņu izmantošanas veidi» (NŪIV)

Ūdeņu izmantošanas veidi	ŪP	NŪIV
CENTRALIZĒTO kanalizācijas sistēmu notekūdeņu novadīšana	X (1)	
Notekūdeņu novadīšana no MĀJSAIMNIECĪBU individuālajām kanalizācijas sistēmām	X (0)	
LAUKSAIMNIECĪBAS individuālā notekūdeņu novadīšana	X (0)	
RŪPNIECĪBAS individuālā ūdens ieguve un notekūdeņu novadīšana	X (1)	
Individuālā ūdeņu novadīšana no IEGUVES RŪPNIECĪBAS (karjeriem)	X (0)	
Individuālā notekūdeņu novadīšana no ATKRITUMU apsaimniekošanas (izgāztuvēm)	X (0)	
Ūdens izmantošana enerģijas ražošanai mazajās HES	X (3)	
Izkliedētā biogēnu piesārņojuma notece no LAUKSAIMNIECĪBAS		X (13)
Izkliedētā biogēnu piesārņojuma notece no MEŽSAIMNIECĪBAS		X (5)
Hidro-morfoloģiskās slodzes no meliorācijas LAUKSAIMNIECĪBĀ		X (7)
Hidro-morfoloģiskās slodzes no meliorācijas MEŽSAIMNIECĪBĀ		X (4)
Morfoloģiskā slodze no dambjiem/šķēršļiem ar dažādiem/bez lietotājiem		X (3)
Pagātnē sedimentos uzkrājies biogēnu piesārņojums		X (1)

«Ūdens pakalpojumu» izmaksu segšana

„Ūdens pakalpojums”	Finansiālo izmaksu (FI) segšana	Vides izmaksu (VI) segšana	Izmaksu segšanas līmenis
CENTRALIZĒTO kanalizācijas sistēmu NŪ novadīšana	FI segšanas līmenis 78-101 % (atkarībā no apdzīvotās vietas). 101 % Alūksnes pilsētai.	Rada VI 1 ŪO (Alūksnes NŪ novadīšana) – DRN maksājumu apjoms apmēram 1200 EUR/gadā	FI 78-101 % VI (1 ŪO) segtas daļēji

- ▶ Sociālekonomiskās ietekmes: Izmaksas par ūdenssaimniecības pakalpojumiem vidēji līdz 3 % no mājsaimniecību ienākumiem, bet virs 3 % zemu ienākumu grupām.
- ▶ Rekomendācijas:
 - FI: Ierobežojumi palielināt pakalpojumu tarifus – jāvērtē individuāli katrai apdzīvotai vietai.
 - VI: DRN lielums; papildus pasākumi novadīto biogēno vielu apjoma samazināšanai, sedzot to izmaksas.

«Ūdens pakalpojumu» izmaksu segšana

„Ūdens pakalpojums”	Finansiālo izmaksu (FI) segšana	Vides izmaksu (VI) segšana	Izmaksu segšanas līmenis
RŪPNIECĪBAS individuālā notekūdeņu novadīšana	FI tiek segtas	Rada VI 1 ŪO («Aloja Starkelsen») – DRN maksājumu apjoms apmēram 270 EUR/gadā	FI 100 % VI (1 ŪO) segta daļēji
Ūdens izmantošana enerģijas ražošanai mazajās HES	FI tiek segtas (bet ir subsīdijas – sedz elektrības lietotāji)	Rada VI 3 ŪO (5 HES) – DRN maksājumu apjoms apmēram 25 000 EUR/gadā no visām 10 HES projekta teritorijā, 50 % no 5 HES ar nozīmīgu slodzi	FI 100 % VI (3 ŪO) segta daļēji

► **Rekomendācijas:**

- VI: DRN par piesārņojumu lielums; papildus pasākumi slodzes samazināšanai, sedzot to izmaksas.

Citu «nozīmīgu ūdeņu izmantošanas veidu» radīto vides izmaksu segšana

NŪIV	Vides izmaksu (VI) segšana	Instrumenti VI segšanai
Izkliedētā biogēnu piesārņojuma notece no LAUKSAIMNIECĪBAS un MEŽSAIMNIECĪBAS	VI (13 un 5 ŪO) netiek segtas	Papildus pasākumu ieviešana, sedzot to izmaksas
Hidro-morfoloģiskās slodzes no meliorācijas LAUKSAIMNIECĪBĀ un MEŽSAIMNIECĪBĀ	VI (7 un 4 ŪO) netiek segtas	
Morfoloģiskā slodze no dambjiem/šķēršļiem ar dažādiem/bez lietotājiem	VI (3 ŪO) netiek segtas	
Pagātnē sedimentos uzkrājies biogēnu piesārņojums	VI (1 ŪO) netiek segtas	Nepieciešams izstrādāt

- ▶ Nav esošu cenu/politikas instrumentu VI segšanai (tikai līdz šim īstenotie pasākumi).
- ▶ Rekomendācijas: Piedāvātie instrumenti VI segšanai – papildus pasākumi slodzes samazināšanai, sedzot to izmaksas.